

# SAMENSpraak OVER DE SABBAT

*D. Schot, Tholen*

(...)

*Bart.* Nu zouden wij volgens ons voornemen in onze laatste samenspraak geopperd, thans moeten spreken over de sabbatdag; en ongemerkt zijn wij er reeds mee bezig. Om u de waarheid te zeggen Kees, ik heb dezer dagen nog al eens nagedacht over de sabbat, en vond het een allerzwaarst stuk, daarover te spreken. Had ik verleden winter niet de belofte gedaan dit als het eerstvolgend onderwerp onzer samenkomsten te behandelen, ik zou het stilzwijgend voorbijgaan. Doch laat ons voortgaan en voor de goede orde zult gij de geschiedenis wel willen voorlezen, Kees.

*Kees.* Zeer gaarne: "Als nu God op den zevenden dag volbracht had Zijn werk, dat Hij gemaakt had, heeft Hij gerust op den zevenden dag van al Zijn werk, dat Hij gemaakt had. En God heeft den zevenden dag gezegend en dien geheiligd; omdat Hij op denzelven gerust heeft van al Zijn werk, hetwelk God geschapen had om te volmaken" (Gen. 2:2, 3).

*Bart.* Om een leidraad voor onze gedachtegang te hebben, Kees, zouden wij de volgende orde willen houden:

1. Onderzoeken wat de grond is van de sabbatdag.
2. Of de sabbat vóór de val geweest is.
3. Of de sabbat moreel of ceremonieel geweest is.
4. Wat er verstaan wordt door de zevende dag.
5. Dat de verandering van de sabbat van de zevende in de eerste dag der week van Goddelijke autoriteit is.

*Kees.* Wat is dan wel de grond van de sabbat, Bart?

*Bart.* De grond van de sabbat is, dat God gerust heeft, nadat Hij alles geschapen had. Dus klaarder uitgedrukt: "De ruste Gods." Goed verstaan! De mens heeft de sabbat niet uitgevonden, maar God heeft ze daargesteld. God is de Schepper van de tijd, en het heeft Hem behaagd, die tijd in zekere stukken te verdelen. Zo hebben we de vier jaargetijden binnen het tijdsbestek van één jaar. Zeven dagen binnen het tijdsbestek van wat wij een week noemen. Nu zegt de geschiedenis: "Als God op de zevende dag volbracht had" - merk op: er staat niet "volbracht" maar "volbracht had", dit is dus volbracht in de voorafgaande zes dagen - heeft Hij gerust op de zevende dag," met andere woorden: Heeft op die zevende dag geen scheppingswerk meer gedaan. De ruste Gods, waarvan hier dus sprake is, is naar menselijke manier van spreken een ophouden van arbeid. Wanneer een mens de arbeid

staakt, komt hij tot rust, en die rust behoeft hij, omdat hij een schepsel is, en weer nieuwe krachten tot de arbeid moet verzamelen. In die zin nemen wij de ruste Gods niet, want de Schepper van de einden der aarde wordt noch moede noch macht (Jes. 40:28). Het wil dus eenvoudig zeggen, dat God ophield van scheppen. In de tweede plaats: De ruste Gods beduidt een zich verblijden, vermaken en verkwikken. Hier hebben wij reeds iets van gezegd. Nooit moet men denken, dat de ruste Gods, waarvan wij als eindige schepselen al zeer weinig kunnen zeggen, een "ledig zijn" uitdrukt. Nee, het wil eenvoudig zeggen, dat God een hoogst vermaak had, in de beschouwing Zijner Goddelijke eigenschappen, die zeer heerlijk in Zijner handen werk ten toon worden gespreid; waar toch ieder schepsel zijn Schepper prees en groot maakte. De ganse schepping, zowel levenloos, redeloos als redelijk, sprak Gods grootheid en majesteit luid uit. En de grond van deze lof was, dat ze een schepsel Gods waren, en door Hem voortgebracht. Lees maar Psalm 148:5: "Dat zij den Naam des HEEREN loven." En dan laat de psalmist de reden volgen: "Want als Hij het beval, zo werden zij geschapen." Denk nu eens in Kees, wat zal dat geweest zijn op de eerste sabbatdag. Alles ademde vrede, alles riep Gods grootheid uit. En in die God lovende en prijzende schepping in volmaakte vrede, zonder een vezeltje verwijdering tussen hem en God. Hij sloeg de hoogste toon aan in lof, prijs en aanbidding. Gij gevoelt wel Kees, dat we hiervan niet veel zeggen kunnen, omdat onze geest en tong te arm zijn.

*Kees.* Dit begrijp ik al aanstonds Bart, dat de zonde de mens van dit alles beroofd heeft (zondag IV, vraag 9, Heid. Catechismus). Doch tevens bemerk ik ook, dat de sabbatdag ons niet mag zijn een dag van ledigheid en luiheid, omdat, zo u zei, de grond van de sabbat is de ruste Gods, die inhield een beschouwen van Zijn eigen volmaaktheden.

*Bart.* Juist. Des menschen hoofddoel op de sabbatdag moet zijn de ezels onder aan de berg te laten en opklimmen en henegaan tot daar (Gen. 22:5), om Gods eigenschappen en volmaaktheden, zo deze in het werk der schepping en meer nog in het werk der herschepping uitstralen, te aanbidden en te bewonderen. Ledigheid past niet, voornamelijk niet op de sabbatdag, omdat het een rustdag is, een dag waarin de mens zijn geestelijke oefeningen moet vermeerderen, om zo te geraken tot de rust die er overblijft voor het volk van God (Hebr. 4:9), namelijk de rust van de triomferende Kerk, een rust die eigenlijk bestaat in het nooit rusten van God te prijzen en te aanbidden.

*Kees.* Ik begrijp dan, Bart, dat het houden van de sabbatdag moet bestaan uit twee wezenlijke stukken. I. Het staken van de arbeid. II. Het doen van geestelijke oefeningen, om God in en door beide te verheerlijken.

*Bart.* Goed gevat. Het ene werk staken, en het andere ter hand nemen ofwel verdubbelen. De psalmist in Ps. 119:164 zegt: "Ik loof U zevenmaal des daags over de rechten Uwer gerechtigheid." En wij kunnen wel vaststellen, dat hij op de sabbatdag daarin nog meer overvloedig was. Israël moest éénmaal per dag, zes dagen achteréén, rondom Jericho gaan; doch op de zevende dag moesten zij het zevenmaal doen: "Alleenlijk op dien dag gingen zij zevenmaal rondom de stad" (Joz. 6:15). Dit is een stuk ter navolging voor u en mij, om op Gods dag onze oefeningen te vermeerderen, opdat wij het gewenste einde bekomen mogen.

(...)

*Kees.* Wat zou het nu eigenlijk willen zeggen, Bart, als er staat: "De sabbat is gemaakt om den mens, niet de mens om den sabbat."? Mark. 2:27.

*Bart.* Eenvoudig dit, dat de mens niet geschapen is, omdat er een sabbat bestond, maar juist het tegendeel; de mens was geschapen, en om die mens ten dienste te zijn, maakte God de sabbat, opdat hij op dezelve zou rusten en God dienen en eren. De derde gedachte: of de sabbat moreel of ceremonieel is.

*Kees.* Ik heb over de sabbat, waarvan sprake is in het vierde gebod van de wet, wel eens op tweeërlei wijze horen spreken. Enigen beweerden, dat dit gebod moreel, anderen daarentegen, dat het ceremonieel was. Wat de laatste onderscheiding betrof, deze kon ik goed volgen; doch wat moreel eigenlijk te zeggen is, was mij niet duidelijk. Kunt u er mij iets van mededelen, Bart?

*Bart.* Als een gebod gezegd wordt moreel te zijn, geeft dit eigenlijk te kennen, dat het uit het Wezen Gods vloeit, en dat de mens daarvan een indruk in zijn hart heeft, ofwel, dat hem dit van nature is ingeschapen. Nu gevoelt u al dadelijk bij deze beschrijving dat niet alle geboden in de zedelijke wet op deze wijze moreel zijn; als wij maar acht geven op hetgeen de apostel Paulus van het tiende gebod zei in Rom. 7:7: "Want ook had ik de begeerlijkheid niet geweten zonde te zijn, indien de wet niet zeide: Gij zult niet begeren." Hij had dus van nature geen indruk van de geestelijkheid van dit gebod. Wij moeten dus de moraliteit van de wet der zeden of de tien geboden gaan onderscheiden en wel in geboden die strikt moreel zijn, dat wil zeggen, die de mens zijn ingeschapen, als daar zijn het 1e, 3e, 5e en 6e geboden; en geboden die moreel zijn in hun geduurzaamheid. Met andere woorden: geboden die de mens niet zijn ingeschapen, en niettemin van kracht blijven als geboden Gods. Ceremoniële geboden zijn verdwijnende geboden. Dat wil zeggen: zij vervallen, als de vervulling van zodanig gebod ingaat. Israël had vele ceremoniële geboden, namelijk de offeranden,

de reinigingsdiensten, enz., die voor het merendeel hun vervulling bekomen hebben in Christus en daarmee zijn uitgediend. Het waren geboden, tot op de tijd der verbetering opgelegd, Hebr. 9:10, die vernietigd zijn om deszelfs zwakheid en onprofijtelijkheids wil, Hebr. 7:18.

(...)

*Kees.* Maar zouden wij dan de sabbat nog onderhouden moeten uit kracht van het vierde gebod? Immers is hij gebracht van de zevende op de eerste dag der week.

*Bart.* Het neemt de kracht van het vierde gebod niet weg, ofschoon de sabbatdag nu op een andere dag der week gehouden wordt. Een moreel goed kan niet teloorgaan, zoals wij zo-even uit Matth. 5:17, 18, gehoord hebben. Zou God al de tien geboden, waaronder ook het gebod van de sabbat, met eigen vingers in stenen tafelen hebben ingedrukt, en zouden die geboden of één ervan vernietigd kunnen worden? Als wij zouden toestaan Kees, dat het vierde gebod heeft afgedaan dan zou men moeten zeggen, dat de inhoud van de wet des Heeren thans uit negen geboden bestaat; iets wat de gehele Christenheid niet zal willen erkennen. Men vat de natuur van het vierde gebod niet recht, als men de zevende dag neemt volgens scheppingsorde. Zo genomen kan men er niet buiten of men moet erkennen, dat de zevende dag in orde der schepping moet onderhouden worden.

*Kees.* Hoe moeten wij het dan opvatten, Bart?

*Bart.* Men moet de sabbat nemen als de zevende dag in orde der dagen, dat wil zeggen: zes dagen arbeiden en de zevende rusten.

*Kees.* Maar Bart. Bij wijze van veronderstelling zal ik dan de vrijdag nemen als de eerste werkdag, zal de daarop volgende vijf dagen arbeiden, en de zevende dag in orde, in dit geval dus op donderdag, van de arbeid rusten.

*Bart.* Nee Kees. Geen willekeur of eigenwillige godsdienst, dit maakt het gebod Gods tot een schaduw. De instelling van de sabbat van de zevende op de eerste dag der week is van Goddelijke autoriteit.

*Kees.* En als men u eens vroeg dit te bewijzen?

*Bart.* Dan zou ik die bewijzen gaan ophalen uit het Oude Testament, en bij wijze van gevolgtrekking zou men moeten toestemmen, dat de gelovigen van de oude dag, door Gods Geest onderwezen, dit reeds hebben gezien, en zich daarin [hebben] verblijd.

*Kees.* Ik zou dit gaarne eens horen, Bart.

*Bart.* Welnu Kees, lees dan met mij de 118e Psalm, te beginnen met vers 22. Daar leest men: "De steen, dien de bouwlieden verworpen hadden, is tot een hoofd des hoeks geworden." Van wie zegt de profeet dit?

*Kees.* Van de Zone Gods, Bart. Immers zo verklaart het de Heere Jezus Zelf in Matth. 21:42.

*Bart.* Juist. De psalmist noemt hier twee zaken. 1. Het verwerpen van de steen door de bouwlieden. Dat is Christus verworpen door de Joden. 2. Het tot een hoofd des hoeks worden van die verworpen steen. En op welke van die twee zaken legt hij nu de nadruk?

*Kees.* Daar moet ik het antwoord op schuldig blijven, Bart.

*Bart.* Op de laatste zaak, Kees. Zie eens: hij plaatst zich door de Geest, als beleefde hij de dagen na Christus' lijden en opstanding. Hij zegt niet: "De steen die de bouwlieden verwerpen zullen" maar: "Verworpen hadden." Het komt hem voor als was die zaak reeds achter de rug, dus in het verleden. En dan laat hij er zo nadrukkelijk op volgen: "Deze is geworden tot een hoofd des hoeks."

*Kees.* Waarom legt dan de psalmist de nadruk op dit laatste?

*Bart.* Hij gaat van het verwerpen van Christus, dat is van Zijn kruisiging en dood voort ... ? Tot Zijn opstanding, Kees!

*Kees.* Hoe valt dit uit zijn wijze van voorstel af te leiden?

*Bart.* Zeer eenvoudig. Hij doet evenals Paulus in Rom. 1:4. Daar laat de apostel ook uitkomen, dat Christus tot een hoofd des hoeks geworden is: "Dien krachtiglijk bewezen is te zijn, de Zoon van God, naar den Geest der heiligmaking, uit de opstanding der doden, namelijk Jezus Christus, onzen Heere." Let wel: uit de opstanding van de dood. Was Christus in de dood gebleven, waar zou dan het bewijs geweest zijn voor de kerke Gods, dat Hij de Verlosser en Zaligmaker was? De opstanding van Christus was als proef op de som, en daarom zegt de psalmist: "Dit is van den HEERE geschied, en het is wonderlijk in onze ogen (vers 23). De opstanding Kees, is de toepassing van Christus' heilverdiensten aan Zijn volk. Zie maar eens de Emmaüsgangers. Hoe droevig gestemd! Want zij kenden de Zone Gods niet verder als overgegeven tot het oordeel des doods en gekruisigd, Luk. 24. Als nu de psalmist bij dit feit stil staat, wat doet hij dan? Dan wordt zijn

geest levendig en zingt hij de ganse kerk van het Nieuwe Testament voor: "Dit is de dag, de dag der opstanding, namelijk die de Heere gemaakt heeft, laat ons op denzelfden ons verheugen en verblijd zijn."

*Kees.* Maar had hij dan het oog op de sabbat?

*Bart.* Hij had het oog op de dag der opstanding, zo ik reeds zei, en dat was de eerste dag der week. Lees eens de kanttekening op vers 24 en daar zult gij vinden, dat het woord "gemaakt" wordt overgezet door "verheerlijkt." Aldus: "Dit is de dag, die de Heere verheerlijkt heeft." Hij ziet door de verreiker des geloofs, Christus uit het graf verrijzen, en dan gaat hij die dag zegenen; ja meer, hij zegt: God heeft dezelve verheerlijkt, daarom, laat ons niet alleen alle dagen onzes levens aan het feit van Christus' opstanding gedenken, maar laat ons inzonderheid daaraan gedenken op deze zelfde dag, dat is op de eerste dag der week (vers 24).

(...)

*Kees.* Voor mijzelf heb ik nooit kunnen vaststellen, dat de verandering van de sabbat van de zevende op de eerste dag der week deugdelijk te bewijzen was. Ik hoop er bij voorkomende gelegenheden gebruik van te maken. Maar wat zou het te kennen geven, als wij lezen: "En God heeft den zevenden dag gezegend"?

*Bart.* Tegenover zegenen staat vervloeken. Men leest van Job, dat hij zijn geboortedag vervloekte: "De dag verga, waarin ik geboren ben" (Job 3:3). Zie ook Jer. 20:14. "Vervloeken" is hier wensen, dat die dag nooit gekomen ware. Het wil niet zeggen, dat Job God vloekt, maar uit kracht van de ellende, waaronder hij destijds verkeerde, wenste hij niet geboren te zijn geweest; bijgevolg, dat die dag nooit ware aangebroken, op welken hij ter wereld gekomen was. Job had dus een afkeer van die dag, althans voor die ogenblikken. Als wij nu lezen, dat God de sabbat zegende, wil dit zeggen, dat Hij die goedkeurde en daarin een welgevallen had.

*Kees.* De zevende dag is gezegend en goedgekeurd; maar kan dit ook gezegd weden van de eerste dag der week?

*Bart.* Dit hebben wij één en andermaal naar voren gebracht in de loop van onze samenspraak. Was het geen goedkeuring als de Heere Jezus deze dag groot maakte door Zijn opstanding? Was het geen goedkeuring, toen de Heere aan de avond van de dag Zijner opstanding Zijn discipelen wilde ontmoeten en er zo liefelijk van Zijn lippen droop: "Vrede zij ulieden!" Was het geen goedkeuring, toen Hij Zijn beloofde Geest in zo overvloedige

mate over Zijn kerk uitstortte op het Pinksterfeest? En lag ook in Zijn toespraak tot Zijn discipelen, toen Hij van hen scheidende ten hemel voer, niet stilzwijgend een goedkeuring van de sabbat? Immers Hij belastte hun te leren en te onderhouden, alles wat Hij hen geboden had (Matth. 28:19). Want ik durf het niet prijs [te] geven Kees, of onder de bekende geboden van Doop en Avondmaal, is mede het gebod van de sabbat te houden, op de dag Zijner opstanding.

(...)

*Kees.* Bij al hetgeen u over de verandering van de sabbat van de zevende in de eerste dag der week gezegd hebt, dunkt mij dat deze te betrekken is tot de bediening van de wet en van het Evangelie. Wij zouden dus kunnen spreken van een sabbat der wet en des Evangelies.

*Bart.* Dat is inderdaad zo Kees. De voortbrenging van het Evangelie, of laat ik het zo zeggen: de tijd dat het Evangelie in klaarheid zou worden gepredikt aan alle creaturen, bracht een zonderlinge verandering te weeg, niet zo zeer in de dienst van God Zelf, want de ware godsdienst bestaat en zal altijd bestaan in het kennen van een Drie-enig God. Maar in de omstandigheden, die de ware godsdienst vergezelden, namelijk: de schaduwdiensten moesten wegvallen, toen het lichaam tevoorschijn kwam. Zo ook was het met de sabbat. De sabbat der wet ving aan met de duisternis (Lev. 23:32). "Van den avond tot den avond zult gij uw sabbat rusten." Maar de sabbat van het Evangelie ving aan met het licht. Toen was het de morgen van de opstanding van Christus.

*Kees.* Mag ik nog eens [wat] vragen Bart? Waarom zou de sabbat nu doorgaans zo bestreden worden?

*Bart.* Dit moet u toch duidelijk zijn Kees, als gij maar acht geeft door wie dit meestal geschiedt. De vraag komt dus voor: door wie wordt de sabbat het meest gewraakt? Een afdoend antwoord zal zijn: door mensen, die weinig afweten van de vreze Gods. Het gebod luidt: "Gedenkt den sabbatdag, dat gij dien heiligt." Heiligen, zo wij reeds gezegd hebben, is afzonderen, toewijden aan de dienst van God. En zeg nu eens: kan er moeilijker werk zijn als God te eren op Zijn dag met een hart, boordevol van de wereld? Eigen lust moet hier verbreken, zal men lust krijgen aan des Heeren dag. Beluisteren wij eens wat Smijtegelt zegt, als hij handelt over de 38e Zondag: "Als een uitverkorene overtuigd wordt, wat schreeuwt hij uit, dat hij die dag niet gehouden heeft; dat hij God in zijn kamer, in zijn huis en met zijn huis op Zijn dag niet gediend heeft. Als iemand bekeerd is, wat voor een trek heeft hij terstond naar die dag! Die dag des Heeren is zijn verlustigingsdag."

Zie ook Jes. 58:13, 14. Uit het doen van onze eigen lust vloeit ook voort het verloochenen van of het wantrouwen in de voorzienigheid Gods. Men is niet tevreden met zes dagen te arbeiden, men moet de zevende dag ook hebben. Wij hebben mensen gekend Kees, die zeven dagen per week arbeidden; en de vloek was blijkbaar in alles wat ze ter hand namen.

(...)

*Overgenomen uit: De Schepping door D. Schot,  
uitg. G.j van Horssen Barneveld (1979)*